

Tuottavuusvertailun tulkinta- ja täyttöohjeet

Helsinki 2020

Samuel Ranta-aho

[samuel.ranta-aho\[at\]kuntaliitto.fi](mailto:samuel.ranta-aho@kuntaliitto.fi)

Sisällys

1. Tuottavuusvertailun tulkintaohjeita

1.1 Laskennan periaatteet

1.2 Tuottavuusindeksi ja tuottavuusmuutos

1.3 Tuottavuussäästö

2. Perustietojen määrittelmät

2.1 Palveluille yleiset määrittelmät

2.1.1 Oman tuotannon ja ostopalveluiden erottaminen

2.1.2 Hallinnollisia vyörytyksiä

3. Palvelukohtaiset määrittelmät

3.1 Kotihoito

3.2 Tehostettu palveluasuminen

3.3 Vanhainkotihoito

3.4 Vuodeosastohoito (pitkäaikainen)

3.5 Varhaiskasvatus (päiväkotihoito ja perhepäivähoito)

3.6 Opetus (perusopetus ja lukiokoulutus)

3.7 Katujen talvihoito

3.8 Viheralueiden hoito

3.9 Toimitilojen ylläpito

3.10 Vesihuolto

4. Yhteystiedot

1. Tuottavuusvertailun tulkintaohjeita

Tuottavuusvertailun tulkinta- ja täyttöohjeet on opas kuntien Tuottavuusvertailun lukujen tulkintaan ja täyttämiseen. Ohjeissa käydään läpi palvelu kerralla se, miten kunkin palvelun tuottavuustiedot on laskettu. Valmiit kuntakohtaiset tuottavuustiedot löytyy osoitteesta: www.kuntaliitto.fi/tuottavuusvertailu.

Lisätietoa vertailusta löytyy myös osoitteesta: <https://www.kuntaliitto.fi/talous/tuloksellisuus/kuntien-tuottavuusvertailu>

1.1 Laskennan periaatteet

Kuntien tuottavuusvertailussa tuottavuus lasketaan tuotoksen ja panoksen suhteena sekä tämän suhteen muutoksena ja kehityksenä yli ajan. Tuottavuus voi parantua jos tuotoksen määrä kasvaa panoksia nopeammin tai tuotoksen määrä vähenee panoksia hitaammin.

Panosten laskennassa on huomioitu rahan arvossa tapahtuvat muutokset. Kustannukset on deflatoitu julkisten menojen hintaindeksillä (Tilastokeskus). Tuotoksen osalta eri ryhmiin kuuluvia suoritteita on yhteismitallistettu kustannuspainokertoimien avulla. Esimerkiksi päivähoidossa eri-ikäisten lasten hoitopäivät saavat eri kustannuspainot (hoitomitoitukset muuttuvat lapsen iän mukaan). Suoritteiden painottaminen on tärkeää siksi, että erilaisten tuotteiden tuottaminen sitoo eri määrän resursseja. Tämä lisää mittarin tarkkuutta ja luotettavuutta. Eri tuoteryhmien painottaminen ottaa myös huomioon osittain tuotteiden laadun.

Tuottavuusmuutoksen rinnalla seurataan palvelun laatua ja vaikuttavuutta kuvaavia tai indikoivia tietoja, jotta tuottavuusparannukset eivät tapahtuisi näiden kustannuksella. Laajan tuloksellisuuskäsityksen mukaisesti palveluiden tuotos sisältää niin suoritteiden kappalemäärän kuin niiden laadunkin. Tämän lisäksi seurataan työntekijöiden lyhyitä poissaoloja, jotka kuvaavat työelämän laatua.

1.2 Tuottavuusindeksi ja tuottavuusmuutos

Tuottavuusindeksillä kuvataan kuntien omaa kehitystä. Tuottavuuden taso on indeksoitu perusvuoteen (esimerkiksi 2010=100), jolloin arvo 105 tarkoittaa, että tuottavuus on parantunut 5 % suhteessa perusvuoteen. Indeksikäyrien avulla ei voi todeta eroja kuntien kustannustasoissa, mutta niiden avulla voi verrata miten hyvin kunnat ovat onnistuneet omassa tuottavuustyössään. Tuottavuusindeksin lisäksi on laskettu tuotos- ja panosindeksit.

Tuottavuusindeksi lasketaan seuraavasti:

$$\frac{T_t}{T_{t0}} * 100 = \text{tuotosindeksi}$$

T_t = tuotos vuonna t
 T_{t0} = tuotos perusvuonna (indeksisarjan 1. vuosi)

$$\frac{P_t * \frac{1}{H_t}}{P_{t0} * \frac{1}{H_{t0}}} * 100 = \text{panosindeksi}$$

P_t = nimellinen rahamääräinen panos vuonna t
 P_{t0} = nimellinen rahamääräinen panos perusvuonna (indeksisarjan 1. vuosi)
 H_t = hintaindeksi pisteluku vuonna t
 H_{t0} = hintaindeksin pisteluku perusvuonna (huom. Tuottavuussarjan 1. vuosi, ei hintaindeksin)

$$\text{tuottavuusindeksi} = \frac{\text{tuotosindeksi}}{\text{panosindeksi}} * 100$$

1.2 Tuottavuusindeksi ja tuottavuusmuutos

Tuottavuusindeksi lasketaan seuraavasti: (jatkoa edelliseltä sivulta)

$$T_t = \sum_1^n \alpha_{nt} \beta_n S_{nt}$$

n = tuoteluokkien määrä

β_n = tuoteluokkien kustannuspainokerroin

S_{nt} = todellisten suoritteiden määrä kyseisessä tuoteluokassa vuonna t

Olosuhdekerroin voi olla myös sama kaikille suoriteluokille, esimerkiksi talvihoidossa talven rankkuus.

Tuottavuusmuutos vuodessa kuvaa kyseisen vuoden ja sitä edeltäneen vuoden tuottavuuden tasossa tapahtunutta muutosta. Positiivinen arvo kuvaa tuottavuuden parantumista eli reaalin yksikkökustannus on laskenut.

Tuottavuusmuutosprosentti lasketaan seuraavasti:

$$\frac{\text{tuottavuusindeksi}_t}{\text{tuottavuusindeksi}_{t-1}} - 1$$

1.3 Tuottavuussäästö

Laskennallinen tuottavuussäästö kuvaa sitä paljonko kuntaa säästää (tai menettää) indeksisarjan viimeisenä vuotena kustannuksia (euroa per vuosi), tuottavuusparannusten ansiosta. Absoluuttinen euromäärä kuvaa siis kustannusten määrää, joka tuottavuusparannusten vuoksi jäi syntymättä kyseisenä vuotena eli paljonko kustannuksia olisi kertynyt enemmän jos tuottavuus ei olisi parantunut suhteessa vertailuvuoteen. Vertailuvuotena on käytetty pääsääntöisesti indeksisarjan alkuvuotta.

Tuottavuussäästö lasketaan siten, että aineiston viimeisen vuoden tuotos lasketaan ensimmäisen vuoden yksikköhinnalla. Näin syntyneitä kustannusten määrää verrataan toteutuneeseen kustannukseen. Tuottavuussäästön laskennassa perusvuoden valinta vaikuttaa merkittävästi tulokseen, perusvuodeksi on valittu aineiston ensimmäinen vuosi ja se on laskettu vain kuntien omasta tuotannosta

Laskennallinen tuottavuussäästö lasketaan seuraavasti:

$$\frac{P_{t0}}{T_{t0}} * \frac{H_t}{H_{t0}} * T_t - P_t$$

2. Perustietojen määritelmät

Tässä osiossa käydään läpi perustietoja tuottavuustietojen määritelmistä. Kohdassa 3. ([Palvelukohtaiset määritelmät](#)) käydään tarkemmin läpi palvelu kerralla se miten kunkin palvelun tuottavuustiedot on laskettu.

2.1 Palveluille yleiset määritelmät

Määritelmien osalta on olennaista, että jokainen kunta käyttää samaa määritelmää vuodesta toiseen, koska tuottavuuden laskennassa tietoja verrataan aikasarjana. Kunta voi halutessaan poiketa määrittelyistä, jolloin poikkeama on tehtävä jokaiselle vuodelle myös takautuvasti. Tämä ei kuitenkaan ole suositeltavaa. Mikäli määrittelyistä poiketaan, tulisi poikkeamat ilmoittaa tiedonkeruun yhteydessä. Toinen tärkeä asia on, että toiminta- ja kustannustiedot vastaavat toisiaan eli kustannustietoihin lasketaan vain suoritteiden tuottamisesta aiheutuneet kokonaiskustannukset (aiheuttamisperiaate), jotka sisältävät myös vyörytykset sekä sisäiset menot. Kunta on itse tietoja täyttäessään vastuussa siitä, mitä tietoja mittariin on laskettu.

2.1.1 Oman tuotannon ja ostopalveluiden erottaminen

Ostopalveluista kerätään suoritemäärä ja kokonaiskustannukset, jotka on laskettu laskutushintaan perustuen. Laskutushinnalla tarkoitetaan bruttokustannuksia mahdollisella laskennallisella alv-palautuksella vähennettynä. Myös siinä tapauksessa kun kunnan ostopalvelu sisältää täyden alv:n, tulee alv:n osuus vähentää kokonaiskustannuksista.

Nettolaskutusta, jota Kuntaliitto ei suosittele käytettäväksi, käytettäessä arvioidaan asiakasmaksujen osuus ja se lisätään laskutushintaan. Ostopalveluihin ei sisällytetä palvelu-seteleilläjärjestetyn palvelun kustannuksia.

Hallintokustannusten osalta täytyy tehdä tarkempia määritelmiä. Osa hallinnon kustannuksista on pelkästään ostopalveluihin kohdistuvia, kuten hankintaprosessista sekä sopimuksen aikaisesta valvonnasta aiheutuvat kustannukset. Tavoitteena on kohdentaa tarkoituksenmukaisella tavalla ostopalvelujen hallinnasta aiheutuvat kustannukset ostopalveluihin.

➔ *Nämä kustannukset siirretään suoraan ostopalveluihin ja ostopalvelujen kesken nämä kohdistetaan bruttokustannusten perusteella, ellei käytössä ole paremmin aiheuttamis-periaatetta toteuttavaa kohdistamisperustetta*

Toisaalta hallinnon kustannuksista osa kohdistuu asiakkaiden määrän mukaan omaan tuotantoon ja ostopalveluihin, kuten esimerkiksi:

- palvelutarpeen arvioinnista aiheutuvat kustannukset
- laskutuksesta ja muusta hallinnosta aiheutuvat kustannukset

➔ *nämä ja muut keskitetyt kustannukset kohdennetaan laskennallisesti oman tuotannon ja ostopalveluiden kesken*

Mikäli ostopalvelunhallinnon kustannuksia sisältyy oman tuotannon kustannuksiin, tulee ne siirtää ostopalvelujen kustannukseksi (ja vähentää oman tuotannon kustannuksista).

Palvelujen ostot ovat mukana oman tuotannon kustannuksissa jos palvelujen kokonaisvastuu on omalla tuotantoyksiköllä (sisältää ns. alihankintana hankitut palvelut). Alihankinnalla tarkoitetaan kunnan oman toiminnan tilaamia, kunnallisia palveluita täydentäviä ostopalveluja. Ostopalvelut -välilehteä täytetään vain siinä tapauksessa, että ostetaan tietyn alueen, yksikön tai asiakasryhmän palvelut kokonaisuudessaan.

Asiakaspalvelujen ostot kuntayhteisöiltä rajataan kyselyn ulkopuolelle ostopalvelut -välilehdellä

2.1.2 Hallinnollisia vyörytyksiä

Mikäli seuraavat toiminnot on hoidettu keskitetysti tai ne eivät kohdistu suoraan palveluille, on ne vyörytettävä sekä oman tuotannon että ostopalvelun kustannuksiin:

- Palvelutarpeen arviointi
- Maksupäätökset ja laskutukset
- Hallinnolliset kustannukset:
 - Valtuusto ja kunnanhallitus (ja muut demokratiakustannukset): **EI**
 - Tarkastustoiminta: **EI**
 - Toimialan lautakunnat: **EI**
 - Keskushallinnon tukipalvelut: **KYLLÄ**
 - Toimialajohto: **KYLLÄ**
 - Toimialan tukipalvelut: **KYLLÄ**
- Vanhusneuvosto (ikäihmisten palvelut)
- Palvelutuotantoon liittyvät tilat esim. toimistotilat ja varastot
- Yhteis palvelupisteet

Eläkemenoperusteiset maksut:

Tuottavuusvertailussa tulee noudattaa aiheuttamisperiaatetta eli kustannuksiin ilmoitetaan suoritteiden tuottamisesta (tai ostopalveluissa järjestämisestä) aiheutuneet kokonaiskustannukset. Tämän vuoksi kustannuksiin on perusteltua laskea ne sivukulut, jotka aiheutuvat nykyisen henkilöstön työsuhteista. Kuntaliitto suosittelee, että eläkemenoperusteiset maksut tulisi jättää pois tuottavuusmittarista.

3. Palvelukohtaiset määritelmät

Palvelukohtaisissa määritelmissä kerrotaan se miten kunkin palvelun tuottavuustiedot on tuotettu. Määritelmät myös kertovat mitä kaikkea on jätetty laskennan ulkopuolelle tai ne kerätään erillisenä tietona.

Kuntien tuottavuusvertailussa mitataan ikäihmisten palveluista: kotihoitoa, tehostettua palveluasumista, vanhainkotihoitoa ja pitkäaikaista vuodeosastohoitoa. Sivistystoimesta mitataan perusopetusta, lukiokoulutusta, päiväkotihoitoa ja perhepäivähoitoa. Teknisen toimen palveluista mitataan katujen talvihoitoa, viheralueiden hoitoa, toimitilojen ylläpitoa ja vesihuoltoa.

Kustannustietojen lisäksi on käytetty laatua kuvaavia indikaattoreita.

3.1 Kotihoito

Kotihoidon rajaus

Kotihoidolla tarkoitetaan sosiaalihuoltoasetukseen perustuvaa kotipalvelua ja terveydenhuoltolakiin perustuvaa kotisairaanhoidoita. Tietoihin on laskettu sekä tilapäinen että säännöllinen kotihoito. Kustannuksiin ja suoritteisiin ei lueta kotihoidon tukipalveluita. Kotihoitoon ei myöskään sisällytetä vanhusten päivähoitoa mutta siihen luetaan ei-ympäri vuorokautisen hoidon palvelu- tai senioriasuntoihin (mitoitus alle 0,5) annettu kotihoito. Palveluseteleillä järjestetty kotihoito on ilmoitettu erikseen.

Kunnallinen kotihoito sisältää vuokratyöntekijöiden sekä kunnallisen kotihoidon alihankintana toteutetun palvelun. Yksityiseksi luetaan ulkoinen palveluntuottaja, joka tuottaa palvelun kokonaisuudessaan esim. maantieteelliselle alueelle ostopalvelusopimukseen perustuen.

Kotihoidon käyttökustannukset:

Kotihoidon oman tuotannon kustannukset = käyttökustannukset - ostopalvelut - avustukset

Käyttökustannukset = toimintamenot + poistot ja arvonalentumiset + vyörytyserät (ks. kohta 2.1.2)

Ostopalvelut = asiakaspalveluiden ostot + ostopalveluiden vyörytykset + vyörytyserät (ks. kohta 2.1.1 ja kohta 2.1.2)

Avustukset = kotihoidon palvelusetelit ja muut avustusmenot

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (sosiaali- ja terveystoimi).

3.1 Kotihoito

Välitön asiakastyö (tunteina)

Välitön asiakastyö määritellään kattavasti suosituksessa Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (STM julkaisuja 2013).

Välittömään asiakastyöhön kuuluivat:

- Asiakkaan toimintakyvyn ja palvelutarpeiden arviointi
- Hoito- ja palvelusuunnitelman laatiminen ja päivittäminen
- Hoitotoimenpiteiden ja lääkehoidon toteutus
- Asiakkaan tukeminen kuntoutumista edistävää työtettä käyttäen (myös kodin ulkopuolella tapahtuvissa toiminnoissa kuten ulkoilussa, kaupassa käynnissä ja asioinnissa)
- Asiakkaan asioiden hoitaminen kodin ulkopuolella (esimerkiksi kaupassa käynti ja asiointi)
- Asiakkaan omaisen tai läheisen tukeminen
- Asiakastietojen kirjaaminen (silloin, kun ne tehdään yhdessä asiakkaan kanssa)
- Yhteydenpito asiakkaan kanssa puhelimitse tai muun teknisen välineen avulla

Oman tuotannon osalta välittömään työaikaan lasketaan kunnan omien työntekijöiden tekemä työ, alihankintana omaa työtä täydentämään hankittu ulkopuolinen ja työvoimavuokrauksella toteutettu työ. Ostopalveluihin luetaan ainoastaan täysin (kokonaan) ulkoistettu kotihoito.

Ns. minuuttikäyntien osalta käytetään kunnan selvittämiä keskimääräisiä aikoja. Näitä voi syntyä esimerkiksi pyykkipalveluista.

3.1 Kotihoito

Kunta voi halutessaan jakaa tunnit myös sen mukaan milloin palvelua on annettu. Silloin tuottavuusmittari huomioi paremmin tuntikohtaisessa kustannuksessa olevat erot ja myös yksikkökustannusten vertaaminen onnistuu luotettavammin:

Aika	Kustannuspainokerroin
A) Su, arkipyhät, la ilta 18–24	1,61
B) Lauantai	1,12
C) Ilta (18–22)	1,09
D) Yö (22–07)	1,18
E) Arkipäivä	1,00

Välittömän työajan seurannassa on laatusuosituksista huolimatta kuntakohtaisia eroja. Tämän vuoksi kotihoidon yksikköhintoja ei ole julkaistu kuntien nimillä. Tuottavuuden kannalta tärkeintä on, että kuntakohtainen aikasarja on luotettava. Mikäli toimintatietojen seurannassa tapahtuu muutoksia esimerkiksi toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönoton seurauksena, voidaan aikasarjan perusvuosi valita uudestaan.

Kotihoidon muut kerättävät tiedot (vapaaehtoiset):

Nämä vertailumuuttujat on valittu niille kunnille jotka eivät pysty vertailemaan laatuaan RAI-indikaattorinavulla.

3.1 Kotihoito

Suunnitellun palveluajan poikkeaminen (%)

Muuttajaan lasketaan toteutuneiden asiakastuntien poikkeama suunnitelluista eli toteutuneiden ja suunniteltujen tuntien erotus suhteessa suunniteltuihin tunteihin. Toteutuneiden asiakastuntien poikkeaman ei tulisi poiketa Kotihoito 2020 -raportin suosituksen mukaan yli 10 % tasoa. Muuttuja kuvaa kotihoidon laatua. (Kotihoito 2020: 10 askeleen ohjelma kotihoitoon)

Siirtymät raskaampiin hoitomuotoihin (%)

Osuus asiakaista jotka ovat siirtyneet kotihoidosta palveluasumiseen tai laitoshoitoon. Osuus lasketaan keskimääräisen kuukausittaisen asiakasmäärän perusteella. Kotihoi-to2020 -raportissa suositetaan alle 15 % siirtymää säännöllisen kotihoidon asiakkaista las-kettuna. Muuttuja kuvaa kotihoidon vaikuttavuutta. (Kotihoito 2020: 10 askeleen ohjelma kotihoitoon)

Kotihoidon palvelusetelit

Kerätään kaikki tuntiperusteiset tilapäisen ja säännöllisen kotihoidon palvelusetelimenot (avustukset) sekä palvelusetelillä järjestetyt tunnit.

Laatutiedot:

Kotihoidossa on käytetty THL:n RAI-mittarin tietoja laatutietoina.

3.2 Tehostettu palveluasuminen

Mitä on tehostettu palveluasuminen?

Kuusikkokuntien vertailussa:

Tehostetun palveluasumisen yksiköitä ovat ne ikääntyneille tarkoitetut palveluasumisyksiköt, joissa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Ne eroavat vanhainkodeista muun muassa siten, että Kela on hyväksynyt ne avohoidon yksiköiksi. Tehostettuun palveluasumiseen luetaan ne palvelutaloiksi tai ryhmäkodeiksi nimetyt yksiköt, joissa hoito- ja huolenpitohenkilöstöä on vähintään 0,5 työntekijää asukasta kohden. Henkilökuntaa, joka tekee pelkästään virkistys- ja askartelu- tai ruokapalvelutehtäviä, ei oteta mukaan laskelmaan.

Talous- ja toimintatilaston tehtäväluokituksessa (ikäntyneiden ympärivuorokautisen hoivan asumispalvelut):

Ympärivuorokautisen hoivan sisältävät asumispalvelut sisältävät aina sekä asumisen (vuokrasopimus) että siihen kiinteästi liittyvät hoiva- ja hoitopalvelut. Palveluun kuuluu ympäri-vuorokautista jatkuvaa ammatillista läsnäoloa ja valvontaa (henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden). Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan sisältäviä asumispalveluita järjestetään paljon apua, hoivaa ja valvontaa tarvitseville

Tuottavuusvertailussa käytetään edellä mainittuja määrittymiä seuraavin tarkennuksin:

Kustannuksiin ei sisällytetä asumisen kustannuksia (asiakkailta peritty vuokra), lukuun ottamatta hoitohenkilökunnan käytössä olevia tiloja (esimerkiksi pukuhuone, henkilökunnan varasto, keittiö jne.).

Kustannuksissa huomioidaan muut tukipalvelut kuten ruoka-, siivous-, kuljetus-, asiointi-, kylvetyspalvelu jne.

3.2 Tehostettu palveluasuminen

Mitä on tehostettu palveluasuminen?

Tehostetun palveluasumisen oman tuotannon kustannukset = käyttökustannukset - ostopalvelut - avustukset

Käyttökustannukset = toimintamenot + poistot ja arvonalentumiset + vyörytyserät (ks. kohta 2.1.2)

Ostopalvelut = asiakaspalveluiden ostot + ostopalveluiden vyörytykset (ks. kohta 2.1.1 ja kohta 2.1.2)

Avustukset = palvelusetelit ja muut avustusmenot

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (sosiaali- ja terveystoimi).

Tehostetun palveluasumisen hoitopäivät

Kerätään erikseen kaikki hoitopäivät sekä keskeytyspäivät. Keskeytyspäiviä ei vähennetä hoitopäivien kokonaismäärästä. Lähtö- ja tulopäivät lasketaan hoitopäiväksi riippumatta siitä mihin asiakas on lähtenyt (terveyskeskus, sairaala, kodinomainen ympäristö jne.). Tietoihin täytetään todelliset hoitopäivät, kustannuspainokertoimen avulla saatavat laske-nalliset hoitopäivät lasketaan raportoinnin yhteydessä.

Tehostetun palveluasumisen palvelusetelit

Kerätään kaikki palvelusetelillä järjestetyn tehostetun palveluasumisen palvelusetelimenot (avustukset) sekä hoitopäivät.

Laatutiedot:

Tehostetussa palveluasumisessa on käytetty THL:n RAI-mittarin tietoja laatutietoina.

3.3 Vanhainkotihoito

Mitä on vanhainkotihoito?

Vanhainkotihoitolla tarkoitetaan vanhainkoteja ja muita sellaisia vanhustenhoiton yksiköitä joissa toimitaan laitospäätteellä ja joista peristään laitoshoidon hoitomaksu. Vanhainkotihoitoon ei sisällytetä terveyskeskusten pitkäsaikaishoitoa.

Vanhainkotihoiton kustannus-, suorite- ja muut tiedot määritellään samoin periaattein kuin tehostetussa palveluasumisessa, sillä edellytyksellä, että laskentakohde on vanhainkotihoito.

Julkisten menojen hinta-indeksi:

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (sosiaali- ja terveystoimi).

Laatutiedot:

Vanhainkotihoitossa on käytetty THL:n RAI-mittarin tietoja laatutietoina.

3.4 Vuodeosastohoito (pitkäaikainen)

Mitä on vuodeosastojen pitkäaikaishoito?

Vertailu sisältää tietoja terveyskeskusten ja terveyskeskussairaaloiden vuodeosastoilla järjestetyn ikäihmisten pitkäaikaishoidosta. Pitkäaikaishoidon kesto on yli kolme kuukautta ja se on tarkoitettu vaativaa hoitoa tarvitseville vanhuksille, jotka eivät pärjäisi kotona ja joita ei sijoiteta ympärivuorokautisiin palveluasuntoihin eikä vanhainkoteihin.

Vanhainkotihoidon kustannus-, suorite- ja muut tiedot määritellään samoin periaattein kuin tehostetussa palveluasumisessa, sillä edellytyksellä, että laskentakohde on vanhainkotihoito.

Julkisten menojen hinta-indeksi:

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (sosiaali- ja terveystoimi).

Laatutiedot:

Vuodeosastohoidossa on käytetty THL:n RAI-mittarin tietoja laatutietoina.

3.5 Varhaiskasvatus (päiväkotihoido ja perhepäivähoito)

Varhaiskasvatuksen rajaus:

Varhaiskasvatuksessa kerätään erikseen päiväkotihoidon ja perhepäivähoidon kustannukset ja suoritteet.

Varhaiskasvatukseen sisällytetään kustannukset ja suoritteet kunnan järjestämän päiväkotihoidon ja perhepäivähoidon osalta. Kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen ei sisällytetä kotihoidon eikä yksityisen hoidon tuen kustannuksia.

Yksityinen päivähoito on yksityisen palveluntuottajan tuottamaa varhaiskasvatusta. Yksityinen varhaiskasvatus voi olla kunnan järjestämää, yksityiseltä palveluntuottajalta osto-palveluna hankkimaa päivähoitopalvelua ja yksityisen palveluntuottajan yksityisen hoidon tuella tuottamaa päivähoitoa. Yksityiseen varhaiskasvatukseen lasketaan kuuluvaksi myös työsopimussuhteinen päivähoito. Yksityistä varhaiskasvatusta voi järjestää liiketoimintaa harjoittavat yritykset, yhdistykset sekä yksityiset perhepäivähoitajat ja työsopimussuhteiset hoitajat.

Palvelusetelillä järjestettyä päivähoitoa ei toistaiseksi sisällytetä lainkaan tietoihin.

Varhaiskasvatuksen käyttökustannukset:

Päiväkotihoidon oman tuotannon kustannukset = käyttökustannukset - ostopalvelut - avustukset

Käyttökustannukset = toimintamenot + poistot ja arvonalentumiset + vyörytyserät (ks. kohta 2.1.2)

Ostopalvelut = asiakaspalveluiden ostot + ostopalveluiden vyörytykset + vyörytyserät (ks. kohta 2.1.1 ja kohta 2.1.2)

Avustukset = päivähoidon palvelusetelit ja muut avustusmenot

Lapsen palveluraha = Perhepäivähoidossa oman lapsen palveluraha voidaan sisällyttää kustannuksiin

²⁰ Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (opetus- ja kulttuuritoimen hintaindeksi).

3.5 Varhaiskasvatus (päiväkotihoido ja perhepäivähoito)

Varhaiskasvatuksen suoritteet (hoitopäivät ja/tai hoitotunnit):

Kunta voi halutessaan seurata päivähoiton suoritteita joko hoitotuntien tai -päivien suhteen. Laskennallinen suoritemäärä lasketaan raportoinnin yhteydessä. Hoitopäiviksi ilmoitetaan todelliset läsnäolopäivät, ei niitä päiviä mihin on varauduttu.

Varhaiskasvatuksessa kerättävät suoritteet:

- 0–2-vuotiaat koko- ja osa-aikaisten hoitopäivät
- 3 vuotta täyttäneiden kokopäiväisten hoitopäivät
- 3 vuotta täyttäneiden osa-aikaisten hoitopäivät
- Vuorohoidon hoitopäivät
- Erityistä tukea tarvitsevat lapset (lapsimäärä)

Lapset joille on tehty erityisen tuen päätös. Erityinen tuki tarkoittaa yleensä avustajan palkkaamista tai erityisryhmään sijoittamista. Kuntaliitto muuntaa lapsimääränhoitopäiviksi tuottavuuslaskennan yhteydessä.

Suoritetiedot muutetaan raportoinnin yhteydessä vertailukelpoisiksi kustannuspainokertoimien avulla.

Varhaiskasvatuksen rajaus:

Esiopetuksen kustannukset tulisi huomioida päiväkotihoidon kokonaiskustannuksissa. Pelkkään esiopetukseen osallistuvat lapset ryhmitellään puolipäivähoitoon (0,54-kerroin). Jos lapsi on mukana esiopetuksessa ja jatkaa loppupäivän päiväkotihoidossa, kirjataan lapsen hoito 3 vuotta täyttäneiden kokopäivähoidoksi (kerroin 1,0).

3.6 Opetus (perusopetus ja lukiokoulutus)

Perusopetuksen kustannus = Laskennallinen oppilas

Kustannuspainokertoimet eri suoriteryhmillä: maahanmuuttajien perusopetukseen valmistava opetus, ala- ja yläkoululaiset erikseen, lisäopetus, erityisopetus (9-vuotinen oppivelvollisuus), vaikea sekä muu vammaisopetus (11-vuotinen oppivelvollisuus), joustava perusopetus sekä vieraskieliset.

Oppilasmäärä on laskettu painotettuna keskiarvona kahden vuoden 20.9 tilanteen mukaan, jotta suoritteet vastaavat kalenterivuoden kustannuksia.

Perusopetuksen käyttökustannukset:

Käyttökustannukset = toimintamenot + poistot ja arvonalentumiset + vyörytysmenot - toimintatuotot (pl. myyntitulot kunnilta) - vyörytyserätulot - asiakaspalveluiden ostot (sis. kotikuntakorvausmenot) - aamu- ja iltapäivätoiminta - sairaalaopetus

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (opetus- ja kulttuuritoimen hintaindeksi).

Tuottavuusvertailussa kustannusten tulee vastata mahdollisimman hyvin suoritemäärää. Sen vuoksi käyttökustannuksista on vähennetty asiakaspalveluiden ostot, jotka perusopetuksen osalta sisältävät myös kotikuntakorvausmenot (näitä vastaavat oppilaat eivät näy oppilaissa). Kotikuntakorvaustuloja ei ole vastaavasti vähennetty, koska ulkopaikkakunta-laisille järjestetty perusopetus näkyy oppilasmäärissä.

Mikäli kunta on mukana Kouluikkunassa, saa Kuntaliitto perusopetuksen ennakkotiedot jo alkuvuodesta. Muutoin käytetään Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen lukuja, jotka julkaistaan loppuvuodesta.

Opetuksen tietojen lähde: Tilastokeskus, Opetushallitus ja Kouluikkuna-vertailutietokanta.

3.6 Opetus (perusopetus ja lukiokoulutus)

Lukiokoulutuksen kustannus = Laskennallinen oppilas

Kustannuspainokertoimet eri suoriteryhmillä: nuoret ja aikuiset tutkintoon johtavat opiskelijat erikseen, aineopiskelijat, lukioiden erityistehtävät.

Opiskelijamäärä on laskettu painotettuna keskiarvona kahden vuoden 20.9 tilanteen mukaan, jotta suoritteet vastaavat kalenterivuoden kustannuksia.

Lukiokoulutuksen käyttökustannukset:

Käyttökustannukset = toimintamenot + poistot ja arvonalentumiset + vyörytysmenot - toimintatuotot (pl. myyntitulot kunnilta) - vyörytyserätulot - asiakaspalveluiden ostot

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi julkisten menojen hintaindeksiä (opetus- ja kulttuuritoimen hintaindeksi).

Mikäli kunta on mukana Kouluikkunassa, saa Kuntaliitto perusopetuksen ennakkotiedot jo alkuvuodesta. Muutoin käytetään Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen lukuja, jotka julkaistaan loppuvuodesta.

Opetuksen tietojen lähde: Tilastokeskus, Opetushallitus ja Kouluikkuna-vertailutietokanta.

3.7 Katujen talvihoito

Katujen talvihoidon rajaus:

Katujen talvihoidossa suorite on hoidettavassa kunnossa oleva katualue. Hoidettavien katujen tiedot täytetään joko kilometreinä tai neliömetreinä.

Kadut on jaettu kolmeen ryhmään: I-luokka (pääkadut), II-luokka (kokoojakadut) ja III-luokka (tonttikadut). Tämän lisäksi kevyen liikenteen väylät on jaettu kolmeen hoitoluokkaan (A, B ja C). Hoitoluokat eivät sisällä valtateiden talvihoitoa. Liikennevirasto huolehtii valtion tieverkon ylläpidosta ja kehittämisestä yhdessä alueellisten ELY-keskusten kanssa.

Käyttömenot muodostuvat hoitoluokkien I, II ja III sekä niiden yhteydessä olevien kevyen liikenteen väylien (A, B ja C) kokonaiskustannuksista. Lomakkeella voi erikseen ilmoittaa sisältyvätkö kevyen liikenteen väylien pinta-alatiedot katujen kokonaispinta-alaan. Katujen talvihoidon kokonaiskustannuksiin sisällytetään lumen auraus, hiekoitus ja muu liukkauden torjunta. Kokonaiskustannuksiin lasketaan myös kiinteät kulut kuten koneiden vuokrat ja työnjohdon henkilöstökulut. Näiden lisäksi kerätään erikseen kunnan hallinnolliset tilaajakustannukset. Hallinnollisia tilaajakustannuksia ei sisällytetä kokonaiskustannuksiin, vaan ne kerätään erillisenä tietona lomakkeelle.

I-luokan kadut on painotettu kustannuspainokertoimella 1,2. Vastaavasti II-luokka on painotettu kertoimella 1,0 ja III-luokka kertoimella 0,7. Kuntaliitto laskee tuottavuuden painokertoimien avulla, eikä niitä tarvitse huomioida tietojen annossa.

Katujen talvihoidon käyttökustannukset:

Käyttökustannukset = toimintamenot (sisältäen kaiken talvihoitoon liittyvän talvihoidon, sis. aurauksen, lumen kuljetuksen ja liukkauden torjunnan)

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi katujen ylläpidon hintaindeksiä (erillisindeksi maanrakennuskustannusindeksistä)

3.7 Katujen talvihoito

Talven rankkuuden mittaaminen:

Katujen talvihoidossa on huomioitu talven rankkuuden vaikutus kokonaiskustannuksiin. Ilmatieteen laitoksen kuntakohtaisen sääaineiston pohjalta on luotu talvikorjattu tuottavuus-indeksi. Talvikorjattu tuottavuusindeksi on laskettu siten, että tuottavuusindeksiä on korjattu talven rankkuusindeksillä, joka perustuu lumisade- ja nollan ylityspäivien lukumääriin. Talven rankkuusindeksin laskemisessa on hyödynnetty regressioanalyysia, jossa kustannusvaihtelua eri talvien välillä selitetään lumisade- ja nollanylityspäivien määrillä. Talvikorjattu tuottavuusindeksi kuvaa paremmin kunnan toimia, koska talven vaikutus saadaan standardoitua. Kuntaliitto laskee rankkuusindeksin tulosten raportoinnin yhteydessä.

Talvikorjatussa tuottavuusindeksissä talven rankkuus huomioidaan siten, että suoritteena käytettävät kilometrimäärät kerrotaan talven rankkuusindeksillä. Asiaa voidaan havainnollistaa seuraavanlaisella mielikuvaharjoitteella: rankkoina talvina kadut pitenevät, helppoina talvina kadut lyhenevät. Talvikorjattu tuottavuusindeksi perustuu edellä mainittuun lausahdukseen, suoritteiden määrä kasvaa rankkoina talvina.

Talven rankkuusindeksi estimoitiin kustannuksiin perustuen. Laskelmat pohjautuva vertailussa mukana oleviin kuntiin. Näiden kuntien kilometrikohtaisia kustannuksia selitettiin lumisadepäivillä (lunta satanut vähintään 2 mm vedeksi muutettuna) ja nollan ohituspäivien lukumäärällä. Säätietojen laajemmasta muuttujajoukosta valittiin kyseiset muuttujat, koska ne korreloivat parhaiten kustannustietojen kanssa.

Kuntien kustannustasoerot on otettu huomioon kuntakohtaisilla dummy-muuttujilla. Tällöin malli estimoiki kyseisten säätietojen vaikutuksia kilometrikohtaisiin kustannuksiin. Estimoidut kertoimet vastaavat kysymykseen paljonko kustannukset kasvavat yhtä kilometriä kohden, kun tulee yksi lumisade- tai nollan ohituspäivä.

Kunnilta kerätään talvihoidon laadun asiakastytyväisyystuloksia. Jos kunnalla on käytössä FCG:n TEKPA-kysely, lasketaan talvihoidon keskiarvo seuraavien kysymysten keskiarvosta: lumenauraus kaduilla, jonka varrella asutte, lumenauraus suuremmilla keskustaan johtavilla pääkaduilla, lumenauraus jalankulku- ja pyöräteillä, liukkauden torjunta jalankulku- ja pyöräteillä (hiekoitus, suolaus) sekä liukkauden torjunta katujen ajoradoilla (hiekoitus, suolaus).

3.8 Viheralueiden hoito

Viheralueiden hoidon rajausta:

Viheralueiden hoidon suorite on hoidettu viheralue. Täytetään hoidettavien viheralueiden pinta-aratiedot.

Kerättäviin viheralueisiin kuuluvat A-hoitoluokan viheralueet. Viheralueet jaetaan kolmeen ryhmään: A1 (edustusviheralueet), A2 (käyttöviheralueet) ja A3 (käyttö- ja suojaviheralueet). Ei kerätä muiden hoitoluokkien (B, C jne.) tietoja. Ei myöskään kerätä katuviheralueiden tietoja. Mikäli katuviheralueiden kustannuksia ei saada eroteltua A-hoitoluokan kustannuksista, merkataan keräyslomakkeelle tieto, että katuviheralueiden kustannukset sisältyvät viheralueiden hoidon kokonaiskustannuksiin.

Viheralueiden hoidon käyttömenot muodostuvat A-hoitoluokkien kokonaiskustannuksista. Erillisenä tietona kerätään kunnan hallinnolliset tilaajakustannustiedot, jotka eivät sisälly kokonaiskustannuksiin.

A1 luokka on painotettu kertoimella 3,0. Vastaavasti A2 luokka on painotettu kertoimella 1,0 ja A3 kertoimella 0,5. Kuntaliitto laskee tuottavuuden painokertoimien avulla, eikä niitä tarvitse huomioida tietojen annossa.

Kunnilta kerätään viheralueiden hoidon laadun asiakastyytyväisyystuloksia. Jos kunnalla on käytössä FCG:n TEKPA-kysely, lasketaan viheralueiden hoidon keskiarvo seuraavien kysymysten keskiarvosta: keskustan puistojen hoito, asuntoalueiden puistojen hoito, asunto-alueiden lähimetsien hoito (lähimetsät, maisemaniityt, pellot) sekä leikkipaikkojen siisteys ja varusteiden kunto. Mikäli kunta käyttää jotakin muuta viheralueiden hoidon asiakastyytyväisyysmittaria, tulisi keräyslomakkeessa mainita kyselyn nimi ja asteikko.

Katujen talvihoidon käyttökustannukset:

Käyttökustannukset = toimintamenot (sisältäen A-hoitoluokan kustannukset)

Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi ylläpito yhteensä hintaindeksiä (erillisindeksi maanrakennuskustannusindeksistä)

3.9 Toimitilojen ylläpito

Toimitilojen ylläpidon rajaus:

Toimitilojen ylläpidossa kerätään kunnan eri tilatyypin huoneistoalojen pinta-alatietoja (htm²). Huoneistoalaan lasketaan ohjelma-/hyötyalan lisäksi myös käytävät ja kevyet väliseinät. Huoneistoalaan ei lasketa rakennuksen porrashuoneita, teknisiä tiloja, ulkoseiniä, hormeja eikä kantavia rakenteita.

Toimitilojen ylläpidon kustannukset lasketaan yhteensä koko kunnan osalta. Kunkin toimitilan ylläpidon kustannukset muodostuvat seuraavista ylläpitotoimista: käyttö ja huolto, ulkoalueiden hoito, lämmitys, vesi ja jätevesi, sähkö ja kaasu, jätehuolto, muut hoitokulut, korjaukset sekä siivous. Ylläpitokustannukset eivät sisällä pääomakuluista aiheutuvia kustannuksia.

Toimitilojen ylläpidon tuottavuus on laskettu painottamalla eri tilatyyppejä kustannuspainokertoimilla ja vertaamalla näitä kiinteistöjen ylläpidon deflatoituihin kustannuksiin. Kustannuspainokertoimet perustuvat 20 suurimman kaupungin kiinteistöjen keskiarvoihin (Trellum Tilainfo).

Painokertoimet eri toimitilatyypeille:

- Koulukiinteistöt: **1,50**
- Päiväkotikiinteistöt: **1,80**
- Sote-kiinteistöt (terveyskeskukset ja sosiaalitoimen tilat): **1,82**
- Liikuntatilat: **1,40**
- Asunnot: **1,60**
- Muut tilat: **1,45**

Toimitilojen ylläpidon käyttökustannukset:

Käyttökustannukset = toimintamenot (sisältäen kaikki kunnan toimitilatyypit)

²⁷ Kustannukset on deflatoitu käyttäen hyväksi kiinteistöjen ylläpidon hintaindeksiä

3.10 Vesihuolto

Vesihuollon rajaus:

Vesihuollossa kerätään puhtaan veden ja jäteveden kuutiomääriä. Lisäksi kerätään vesilaitoksen käyttömenot.

Vesihuollon tuottavuus on laskettu vertaamalla reaalisia kokonaiskustannuksia sekä jäte- että puhtaan veden kuutiomääriin, jotka on saatettu vertailukelpoisiksi kustannuspainokertoimien avulla. Vesilaitosten painokertoimet lasketaan muista palveluista poiketen vesilaitoskohtaisesti.

Vesihuollon laatutiedot koostuvat aistinvaraisesta vedenlaadusta sekä vesilaitoksesta johtuvista laatuvalituksista. Aistinvarainen vedenlaatu on prosenttiosuus asiakkaista, jotka kokevat vedenlaadun hyväksi. Vesilaitoksesta johtuvat laatuvalitukset kertovat veden laatua koskevien valitusten määrästä, joka on suhteutettu liittymien määrää.

Vesihuollon käyttökustannukset:

Käyttökustannukset = toimintamenot (Laskutettu puhdas vesi ja jätevesimäärä omalta toiminta-alueelta sekä laskutettu puhdas vesi ja jätevesivesimäärä muilta vesihuoltolaitoksilta ja tukkulaitoksilta)

3.10 Vesihuolto

Vesihuollon tuottavuus:

Vesihuollon tuottavuus on laskettu vertaamalla reaalisia kokonaiskustannuksia sekä jäte- että puhtaan veden kuutiomääriin, jotka on saatettu vertailukelpoisiksi kustannuspainokertoimien avulla. Jätevesi on keskimäärin 1,4 kertaa kalliimpaa kuin puhdas vesi. Kustannuspainokertoimet perustuvat suurimpien vesilaitosten (Helsingin seudun ympäristöpalvelut, Hämeenlinnan Seudun Vesi, Joensuun Vesi, Jyväskylän Energia, Kuopion Vesi, Kymen Vesi, Lahti Aqua, Lappeenrannan Energia, Oulun Vesi, Porin Vesi, Seinäjoen Vesi, Tampereen Vesi, Turun vesilaitos) puhtaan- ja jäteveden huollon kustannusten keskiarvoihin.

Vesilaitoskohtaiset painokertoimet jätevedelle:

- Helsingin Seudun Ympäristöpalvelut: **1,0**
- Hämeenlinnan Seudun Vesi: **2,8**
- Joensuun Vesi: **1,5**
- Jyväskylän Energia: **1,1**
- Kuopion Vesi: **1,2**
- Lahti Aqua: **2,1**
- Lappeenrannan Energia: **1,3**
- Oulun Vesi: **1,0**
- Porin Vesi: **2,3**
- Seinäjoen Vesi: **1,1**
- Tampereen Vesi: **1,1**
- Turun vesilaitos: **1,5**
- Muut vesilaitokset: **1,4**

4. Yhteystiedot ja linkkejä

YHTEYSTIEDOT

Samuel Ranta-aho

samuel.ranta-aho[at]kuntaliitto.fi

puh. 050 462 0058

TUOTTAVUUSVERTAILUN TULOKSET

www.kuntaliitto.fi/tuottavuusvertailu

RESULTATEN AV PRODUKTIVITETSJÄMFÖRELSEN PÅ SVENSKA

www.kommunforbundet.fi/produktivitetsjamforelse

TIEDONKERUUALUSTA

<http://tuottavuusvertailu.kuntaliitto.fi>

- Käyttäjätunnus: tuottavuus
- Salasana: tuottavuus

KUNTATALOUS: TULOSELLISUUS

<https://www.kuntaliitto.fi/talous/tuloksellisuus>

KUNTA LIITTO